

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/litwa/89132,Przejecie-polskich-wojskowych-internowanych-na-Litwie-i-Lotwie-przez-Zwiazek-Sow.html>

ARTYKUŁ

Przejęcie polskich wojskowych internowanych na Litwie i Łotwie przez Związek Sowiecki

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: JANUSZ WRÓBEL 21.01.2022

W dniach 10-12 lipca 1940 r. pełnomocnik armii litewskiej płk Antanas Jakštas przekazał szefowi Wojsk Konwojowych NKWD, kombrigowi Michaiłowi Kriwence, 4373 internowanych polskich żołnierzy. Od sierpnia do października 1940 r. w

ęące sowieckie zostali wydani także polscy wojskowi internowani na Łotwie.

W wyniku przegranej kampanii wrześniowej, na terytoria Litwy i Łotwy, państw neutralnych w konflikcie, we wrześniu-październiku 1939 r. wycofała się znaczna liczba polskich wojskowych. Na Litwie internowano około 14 tysięcy żołnierzy Wojska Polskiego i Korpusu Ochrony Pogranicza. Później liczba ta stopniowo się zmniejszała, głównie w wyniku ucieczek, ale również oficjalnych wyjazdów do Niemiec i do ZSRS. Na Łotwie internowano 1570 polskich żołnierzy, których liczba również z czasem stopniowo spadała.

4

A=3. 4

INTERNUOTOJO ŽINIŲ LAPAS №013394

1. Pavardė *Adamaš*
2. Vardas *Jozef*
3. Tėvų vardas *Michal*
4. Laikinas *major*
5. Pasigėris *lekaris veterinarinis*
6. Gimimo data arba amžius *1888*
7. Tautybė *poliška*
8. Tėviška *Prūsai - liet*
9. Kariuomenės dalis ir dalinys, kur paskutiniui tarnavęs *O. K. B. III*
10. Nacionalinė gyvenamoji vieta Lietuvos pasienyje *Prūsai - Lietuvos pasienis 1/16*
11. Kariuomenės ginklas *pusvėdis*
12. Kariuomenės ginklas *pusvėdis*
13. Kariuomenės ginklas *pusvėdis*
14. Ar turi interesiavimą Lietuvos žemėmis ar pažintis, jei taip, tai kur? *Prūsai - Lietuvos pasienis*

Atšikėlis surašytas šiais būdais:
1. Iš viso pasirašytas *Adamaš Jozef*
2. Iš viso pasirašytas *Adamaš Jozef*
3. Iš viso pasirašytas *Adamaš Jozef*

1939 m. rugpjūtis mėn. 31 d.

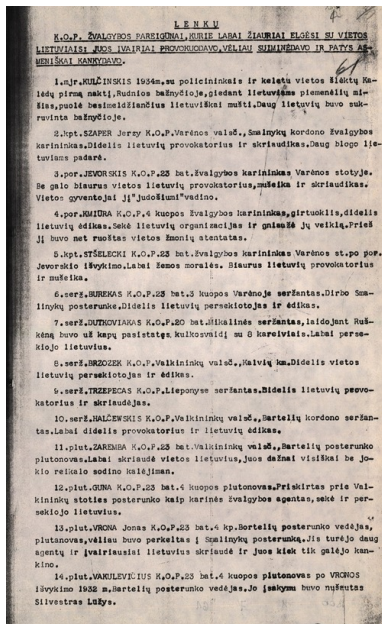
1939 m. rugpjūtis mėn. 31 d.

1939 m. rugpjūtis mėn. 31 d.

Ankieta internovanego w
Kalwarii, przekazanego z Litwy do
ZSRS. Z zasobu IPN

Wyjazdy dobrowolne

Od jesieni 1939 r. z Litwy i Łotwy do Niemiec i ZSRS przekazywano żołnierzy, którzy dobrowolnie zgłosili się na wyjazd. Władze Litwy zwolniły również internowanych pochodzących z przekazanej jej przez ZSRS części Wileńszczyzny. Od listopada 1939 r. do lutego 1940 r. do Związku Sowieckiego wyjechało z Litwy 1706, a z Łotwy 111 internowanych żołnierzy. Przekazani do ZSRS podoficerowie i szeregowcy mogli powrócić do swoich miejsc zamieszkania, natomiast oficerowie trafili do obozów NKWD w Kozielsku i Starobielsku. Do Niemiec wyjechało z Łotwy 418 żołnierzy, natomiast z Litwy – ok. 1600 internowanych żołnierzy i policjantów. Repatriowano też z Łotwy na Litwę grupę żołnierzy, którzy pochodzili z przekazanej Litwie części Wileńszczyzny.

**Fragment wykazu internowanych
na Litwie policjantów o żołnierzy
Korpusu Ochrony Pogranicza. Z
zasobu IPN**

Prikaz NKVD SSSR Nr 00806

15 czerwca 1940 r. ZSRS dokonał agresji na Litwę, zaś 17 czerwca armia sowiecka wkroczyła na Łotwę. W

wyniku agresji ZSRS okupował oba te kraje. Państwa te formalnie zachowały suwerenność do początku sierpnia 1940 r., natomiast już w czerwcu 1940 r. drogą zamachu stanu pod osłoną okupacyjnych wojsk sowieckich przejęły w nich władzę rządy prosowieckie.

Od jesieni 1939 r. Litwa i Łotwa przekazywały do Niemiec i ZSRS żołnierzy polskich, którzy dobrowolnie zgłosili się na wyjazd. Przekazani do ZSRS podoficerowie i szeregowcy mogli powrócić do miejsc zamieszkania, oficerowie trafili do obozów NKWD w Kozielsku i Starobielsku.

Po 20 czerwca 1940 r. obozy internowanych na Litwie otoczyło wojsko sowieckie i NKWD, a 6 lipca ogłoszono rozkaz nr 00806 Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych ZSRS Ł. Berii *O przeniesieniu internowanych na Litwie wojskowych i policjantów byłego państwa polskiego do obozów jenieckich NKWD ZSRS.*

Po protokolarnym przekazaniu przez płk. Jakštasa pełnomocnikowi strony sowieckiej kombrigowi Kriwence (10-12 lipca 1940 r.) 4373 internowanych Polaków, trzy transporty oficerów i policjantów skierowano pod nadzorem Wojsk Konwojowych NKWD do obozu NKWD w Kozielsku (tzw. obóz Kozielsk II), a 2021 szeregowych i podoficerów – do obozu NKWD w Juchnowie (inaczej obóz w Pawliszczew Borze).

B-58
13

INTERNUOTOJO ŽINIŲ LAPAS №011518

1. Pavardė Berija
2. Vietis Maska
3. Tėvo vardas Krupa
4. Įėjimo data 1940.08.15
5. Pasirūpinimas paštas, maistas
6. Darbo vieta MSW-12
7. Išėjimo data 1940.08.15
8. Išėjimo priežastis paštas, maistas
9. Pastabos 11 pp
10. Nurodymai 5
11. 1940.08.15
12. 1940.08.15
13. 1940.08.15
14. 1940.08.15

Aukštasis teismas Lietuvos
1940 m. rugpjūtis

**Ankieta internovanego w
Kalwarii, przekazanego z Litwy do
ZSRS. Z zasobu IPN**

Prikaz NKVD SSSR Nr 001011

W odniesieniu do Łotwy Ławrientij Beria wydał rozkaz nr 001011 o przejęciu polskich internowanych dopiero 15 sierpnia 1940 r. Przejmowanie internowanych Polaków było tutaj utrudnione ze względu na ich rozproszenie po całym kraju – pracowali w rolnictwie i leśnictwie. Zatrzymywanie internowanych przez NKWD odbywało się pod pozorem wydawania nowych zaświadczeń i odsyłania chętnych do domów. Oficjalnie odbywało się to na podstawie rozkazów armii łotewskiej. Dla przykładu: 16 sierpnia rozkazano zwolnić z obozu w Ulbroce i przekazać do MSW 12 starszych rangą oficerów, którzy faktycznie trafili do centralnego więzienia w Rydze do dyspozycji przedstawiciela NKWD. Wyrokiem Sądu Specjalnego skazano ich za „szpiegostwo”. Ostatnich wyłapywanych na Łotwie internowanych odesłano do obozów NKWD w październiku 1940 r. Z Łotwy ogółem przekazano NKWD 841 internowanych.

Wiosną 1941 r., na podstawie rozkazu Berii z 8 kwietnia 1941 r., większość internowanych z obozów kozielskiego (1428 osób) i juchnowskiego (2495 osób) została wywieziona do obozu pracy Ponoj w obwodzie murmańskim, za kręgiem polarnym. Tych, którzy przeżyli ciężką, katorżniczą pracę, uratował dekret o „amnestii” dla obywateli polskich wydany 12 sierpnia 1941 r. przez Prezydium Rady Najwyższej ZSRS w

konsekwencji zawarcia 30 lipca 1941 r. układu Sikorski-Majski.

Wiele ciekawych historii, wiele zdjęć i dokumentów znajdziesz na profilu Archiwum IPN

COFNIJ SIĘ